

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ВАДИМА ГЕТЬМАНА»**

МАЦУК Зоряна Андріївна

УДК 336.151

**СИСТЕМА БЮДЖЕТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ
(НА МАТЕРІАЛАХ ЗАХІДНОГО РЕГІОНУ)**

Спеціальність 08.00.08 – Гроші, фінанси і кредит

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Київ -2011

Дисертацією є рукопис

Дисертаційна робота виконана на кафедрі фінансів ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, м.Київ

Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент
Хлівний Володимир Кирилович,
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені
Вадима Гетьмана»,
декан фінансово-економічного факультету

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Пасічник Юрій Васильович,
Черкаський державний технологічний університет,
декан фінансово-економічного факультету,
завідувач кафедри фінансів

кандидат економічних наук, доцент
Субботович Юлія Леонідівна,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
доцент кафедри фінансів

Захист відбудеться «10» червня 2011 року о 12 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.006.04 у ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України за адресою: 03680, м.Київ, проспект Перемоги, 54/1, ауд. 203

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» за адресою: 03113, м. Київ, вул. Дегтярівська, 49-Г, ауд.601

Автореферат розісланий «6» травня 2011 року

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
кандидат економічних наук,
професор

А.М. Поддєрьогін

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Бюджетне регулювання в Україні, та в Західному регіоні зокрема, який включає сім областей: Волинська, Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Тернопільська, Рівненська та Чернівецька, є надзвичайно складним фінансовим процесом, оскільки засновується на вирішенні двох суперечливих завдань. З одного боку, воно має забезпечити формування належного фінансового потенціалу окремих адміністративно-територіальних одиниць і рівноцінне надання громадянам суспільних благ в усіх регіонах країни. З іншого, воно не повинно зменшувати місцеву ініціативу й зацікавленість у пошуку й мобілізації місцевих резервів фінансових ресурсів. Бюджетне регулювання має засновуватись на урівноваженні прав, повноважень і ресурсів центральних та місцевих органів влади й управління. Чітке й раціональне розмежування видаткових повноважень повинно забезпечити належну ефективність суспільного сектору, а обґрунтований розподіл доходів – можливості повноцінного функціонування місцевого самоврядування. Однак в Україні спостерігається розбалансованість бюджетної системи – концентрація доходів у Державному бюджеті в 2010 році становила 74%, тоді як на місцеві бюджети припадало 41 % видатків.

Проблематика державних та місцевих фінансів є предметом наукових досліджень провідних зарубіжних учених, серед яких слід відмітити праці О.Богачевої, І.Озерова, Л.Павлової, Л.Проніної, М.Сірінова, В.Твердохлебова, Е.Брю, Дж.Б'юкенена Дж.М.Кейнса, С.Макконела, В.Парето, П.Самуельсона, Й.Шумпетера. Зазначені проблеми знайшли відображення й у працях вітчизняних науковців В.Андрущенка, О.Василика, В.Кравченка, О.Кириленко, І.Луніної, В.Опаріна, К.Павлюк, Ю.Пасічника, С.Слухая, В.Федосова та інших. Досить широко досліджуються міжбюджетні взаємовідносини у роботах С.Булгакової, М.Василишена, А.Ісмаїлова, А.Буряченка, С.Колодія, В.Хлівного. Переважна більшість робіт науковців зорієнтована на дослідження загальних теоретичних засад бюджетного регулювання, як механізму збалансування місцевих бюджетів. Разом з тим малодослідженою та нерозв'язаною лишається проблема бюджетного регулювання в умовах реформування місцевого самоврядування на засадах розвитку фіскального федералізму. Зокрема, потребує уточнення розмежування видаткових повноважень між окремими рівнями бюджетної системи, відповідно має бути оптимізований розподіл доходів між ними. Важливим є пошук нових форм та інструментів бюджетного регулювання, які б стимулювали ефективне та раціональне господарювання на місцях, а не формували утриманську психологію. Глибина та недостатня опрацьованість зазначених питань, нагальна необхідність їх вирішення в умовах хронічного дефіциту місцевих бюджетів обумовили вибір теми дисертаційного дослідження, визначили його зміст, мету та завдання.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота є складовою частиною науково-дослідної роботи кафедри фінансів ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» за темою «Фінансова інфраструктура ринкової економіки» (державний реєстраційний номер 0107U001336), в межах якої автором визначено шляхи удосконалення фінансових відносин місцевих та центральних органів влади для формування системи фінансового забезпечення регіонів.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є оцінка діючих механізмів бюджетного регулювання в процесі взаємовідносин між центральними та місцевими органами влади Західного регіону та визначення напрямів їх удосконалення в Україні.

Досягнення поставленої мети передбачає вирішення наступних завдань:

- поглибити дослідження теоретичних основ бюджетного регулювання;
- удосконалити класифікацію форм, методів та інструментів системи бюджетного регулювання;
- дати оцінку фіскального федералізму в оптимізації бюджетного регулювання в зарубіжних країнах з метою його використання в Україні;
- проаналізувати розмежування видатків між бюджетами різних рівнів та визначити вплив їх структури на генерування доходів місцевих бюджетів Західного регіону України за допомогою коефіцієнтів сукупної та податкової генерації доходів;
- визначити рівень забезпеченості доходами місцевих бюджетів в Західному регіоні;
- оцінити дієвість механізмів бюджетного регулювання в Україні;
- визначити основні напрями удосконалення бюджетного регулювання в Україні.

Об'єктом дисертаційного дослідження є система бюджетного регулювання в Україні як сукупність форм, інструментів та механізмів збалансування бюджетів.

Предметом дисертаційного дослідження є фінансові відносини, що виникають між центральними та місцевими рівнями влади Західного регіону, а також між місцевими рівнями влади в процесі бюджетного регулювання.

Методи дослідження. Методологічною основою дисертаційного дослідження є використання діалектичного методу наукового пізнання, системного та комплексного підходів щодо вивчення теоретичних основ бюджетного регулювання. Для узагальнення теоретичних підходів при визначенні соціально-економічної сутності бюджетного регулювання та систематизації його форм та інструментів застосовуються методи концептуального аналізу і синтезу та наукової абстракції. Оцінка діючих механізмів бюджетного регулювання проводилась із застосуванням статистичних прийомів групування, динамічних порівнянь та методу графічного зображення. Метод узагальнення та формально-логічний метод, методи економіко-математичного

моделювання та кореляційного аналізу використовувались при розробці комплексу практичних заходів щодо формування оптимальної структури видатків місцевих бюджетів.

Інформаційною базою дослідження є теоретичні та науково–практичні дослідження вітчизняних і зарубіжних науковців у сфері фінансів, державного регулювання економіки, бюджету та податків, матеріали науково-практичних конференцій, монографічні дослідження та публікації в спеціальних періодичних виданнях з питань реформування системи бюджетного регулювання, Закони України та нормативно-правові акти, що регулюють бюджетний процес в Україні, матеріали Державного комітету статистики України, в тому числі її регіональних відділень, Міністерства фінансів України та Головних фінансових управлінь областей Західного регіону, Державної податкової служби України, Державної казначейської служби України, Міністерства економічного розвитку і торгівлі України.

Наукова новизна одержаних результатів. У дисертаційному дослідженні здійснено обґрунтування механізмів бюджетного регулювання в умовах децентралізації бюджетної системи та сформульовано практичні рекомендації щодо його подальшого реформування з врахуванням регіонального соціально-економічного розвитку.

Теоретичні та практичні результати наукової роботи, які характеризуються науковою новизною наступні:

вперше:

- розроблена методика формування оптимальної структури видатків місцевих бюджетів з врахуванням соціально-економічного розвитку Західного регіону, з метою зниження рівня їх дотаційності;

удосконалено:

- визначення змісту бюджетного регулювання як механізму територіального перерозподілу валового регіонального продукту, створеного на його території, отримання кожним регіоном його відповідної частки, що спрямоване не лише на вирівнювання їх фінансових можливостей через бюджет, а на досягнення збалансованості фінансового потенціалу регіонів і населених пунктів;

- класифікацію форм та інструментів бюджетного регулювання: а) за стадіями: вихідна та похідна форми; б) за суб'єктами: внутрішня (саморегулювання) та зовнішня форми. Внутрішнє бюджетне регулювання (вихідна форма) здійснюється місцевими органами влади з використанням місцевих позик, місцевих податків та зборів, формування оптимальної структури видатків та розрахунок їх обсягів; зовнішнє бюджетне регулювання (похідна форма) здійснюється органами влади й управління вищого рівня з використанням відрахувань від регульованих доходів або дотацій вирівнювання та коштів, що передаються до державного бюджету;

- методику аналізу видатків місцевих бюджетів за допомогою коефіцієнта сукупної генерації доходів, що показує розмір сукупних доходів бюджету, які припадають на одну гривню відповідних бюджетних видатків попереднього періоду та коефіцієнта податкової генерації доходів, що показує розмір податкових доходів бюджету, які припадають на одну гривню відповідних бюджетних видатків попереднього періоду, що дало можливість виявити залежність між видатками і майбутніми доходами місцевого бюджету.

дістали подальшого розвитку:

- удосконалення механізму стимулювання місцевих органів влади щодо зміцнення фінансової бази місцевих бюджетів шляхом використання системи самооподаткування - залучення за рішенням зборів громадян за місцем проживання на добровільній основі коштів населення відповідної території з метою фінансування разових цільових заходів соціально-побутового характеру, що не передбачено Податковим кодексом України;

- удосконалення розрахунку податку на нерухомість, як основного податку на багатство, затвердженого Податковим кодексом України, з метою посилення його фіскальної функції;

- пропозиції щодо розширення фінансової бази Агенції регіонального розвитку, як недержавного інституту, завданням якої є координація спільних дій її з центральними та місцевими виконавчими органами влади і органами місцевого самоврядування з розробки і впровадження інвестиційних програм та проектів території, за рахунок емісії цільових облігацій місцевих позик для подальшого фінансування перспективних галузей економіки регіону з метою формування в майбутньому достатньої та стабільної дохідної бази місцевих бюджетів.

Практичне значення одержаних результатів. Основні наукові положення дисертації доведені до рівня методичних узагальнень, що дає змогу систематизувати форми та інструменти бюджетного регулювання. Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає у застосуванні розроблених науково-методичних підходів та пропозицій удосконалення бюджетного регулювання в Україні з метою зниження рівня дотаційності місцевих бюджетів.

Окремі положення та пропозиції, сформульовані у дисертаційній роботі, впроваджено у практичну діяльність Комітетом Верховної Ради України з питань бюджету при підготовці поправок до Законопроекту «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України та деяких інших законодавчих актів України», в частині оптимізації структури видатків місцевих бюджетів з метою фінансування інвестиційних проектів з розвитку туристичної інфраструктури в Західному регіоні (довідка про провадження від 6 грудня 2010 р.); Департаментом місцевих бюджетів Міністерства фінансів України, а саме: удосконалення методики розподілу обсягу міжбюджетних трансфертів (в частині оптимізації видатків місцевих бюджетів) між державним бюджетом та місцевими бюджетами (довідка №31-11001-01-17/28717 від 23.10.2009р.); Головним фінансовим управлінням

Івано-Франківської обласної державної адміністрації, зокрема при формуванні прогнозних показників обласного бюджету та його виконанні (довідка №1761/01-12/31 від 14 вересня 2010 р.).

Результати дисертаційного дослідження використовуються у навчальному процесі кафедри фінансів та обліку ПВНЗ «Галицька академія» - при підготовці завдань до практичних занять з дисциплін «Бюджетна система» та «Бюджетний менеджмент» застосовується методика аналізу видатків місцевих бюджетів за допомогою коефіцієнта сукупної генерації доходів та коефіцієнта податкової генерації доходів (довідка №05-01/157 від 27 листопада 2009 р.); кафедри фінансів ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», при викладанні дисциплін «Бюджетна система» та «Бюджетний менеджмент» розглядається, розроблена автором класифікація форм, методів та інструментів системи бюджетного регулювання (довідка про використання від 14 грудня 2010 р.).

Особистий внесок здобувача полягає в розробленні теоретичних та методичних основ удосконалення бюджетного регулювання в Україні. Дисертаційне дослідження є одноосібною науковою працею. Результати роботи, винесені на захист, одержані автором самостійно. Внесок здобувача в колективні наукові праці конкретизовано у списку публікацій.

Апробація результатів дисертації. Основні положення та результати дисертаційного дослідження доповідались на міжнародних науково-практичних конференціях протягом 2007-2010 років: «Фінансові ринки та інститути» (м. Харків, 7-8 грудня 2007); XV міжнародній науковій конференції молодих науковців «Наука і освіта» (м. Запоріжжя, 17-18 травня 2007); «Економічний і соціальний розвиток України в XXI столітті: національна ідентичність та тенденції глобалізації» (м. Тернопіль, 21-23 лютого 2008); «Актуальні проблеми соціально-економічного розвитку регіонів на сучасному етапі» (м. Чернівці, 23-24 жовтня 2008); «Проблеми глобалізації та моделі стійкого розвитку економіки» (м. Луганськ, 25 – 27 березня 2009); «Фінансово-бюджетна політика в контексті соціально-економічного розвитку регіонів» (м. Дніпропетровськ, 10-20 березня 2009); «Проблемы современной экономики» (г. Новосибирск, 15 апреля 2010), «Соціально-економічний розвиток України та її регіонів: проблеми науки і практики» (м. Харків, 27-28 травня 2010).

Публікації. За результатами дисертаційного дослідження опубліковано 15 наукових праць загальним обсягом 3,83 др.арк., з них 6 публікацій у фахових наукових виданнях, 9 – в інших виданнях.

Структура дисертації. Дисертаційна робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Обсяг роботи охоплює 193 сторінок машинописного тексту, які містять 30 рисунків на 15 сторінках, 33 таблиці на 17 сторінках та 14 додатків на 33 сторінках. Список використаних джерел налічує 240 найменувань на 22 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, визначено мету, завдання, предмет та об'єкт, методологічну базу й методи дослідження, сформульовано наукову новизну та практичне значення одержаних результатів дослідження.

У **розділі 1 «Теоретичні засади бюджетного регулювання»** розкрито зміст та сутність бюджетного регулювання, обґрунтовано класифікацію інструментів та форм бюджетного регулювання, досліджено фіскальний федералізм як основу оптимізації бюджетного регулювання.

Бюджетне регулювання автор дисертації пропонує розглядати в двох вимірах:

- зовнішньому, що характеризується впливом бюджету, як однієї з головних складових фінансової системи, на різні сторони соціально-економічного розвитку в процесі мобілізації доходів та фінансування видатків;
- внутрішньому, пов'язаному з процесами збалансування доходів та видатків окремих бюджетів.

Необхідність бюджетного регулювання у його внутрішньому вимірі, обумовлюється об'єктивними (нерівномірність економічного та фінансового потенціалу окремих регіонів та населених пунктів) та суб'єктивними чинниками (фінансова політика центральних й місцевих органів влади та управління). Оптимальний розподіл фінансових ресурсів між державним та місцевими бюджетами має вагоме значення для стабільного соціально-економічного розвитку регіонів, оскільки перерозподіл національного продукту в територіальному розрізі забезпечує формування доходів кожного бюджету для фінансування власних та делегованих повноважень.

Дослідження змісту бюджетного регулювання потребує узгодження таких понять, як: міжбюджетні відносини, бюджетне вирівнювання, фінансове вирівнювання та міжбюджетні трансферти. Вважаємо, що дані поняття є взаємопов'язаними проте не тотожними, оскільки бюджетне регулювання здійснюється з метою фінансового чи бюджетного вирівнювання з використанням відповідних інструментів міжбюджетних відносин.

Бюджетне регулювання - це механізм, спрямований на вирівнювання фінансових можливостей органів місцевого самоврядування, що дає підстави розглядати його як складну систему та потребує її чіткої структуризації. Основними складовими є форми, методи та інструменти за допомогою яких здійснюється розподіл та перерозподіл фінансових ресурсів між бюджетами, застосування яких створює сприятливі умови для розвитку адміністративно-територіальних утворень та держави загалом.

Наразі бюджетне регулювання розглядається переважно у звуженому контексті як збалансування бюджетів нижчого рівня органом влади вищого рівня. Але, з нашої точки зору,

бюджетне регулювання не обмежується лише процесами збалансування та вирівнювання місцевих бюджетів, а й охоплює інші заходи втілення бюджетної політики держави. Проведене автором дослідження сутності бюджетного регулювання показало, що доцільно виділити окремі його форми за наступними ознаками:

- а) за стадіями регулювання: вихідна та похідна;
- б) за суб'єктами регулювання: внутрішня (саморегулювання) та зовнішня.

Сукупність форм та інструментів бюджетного регулювання представлена на схемі – рис.1. Необхідність виділення автором вихідної та похідної форм обумовлюється тим, що процес бюджетного регулювання починається із раціонального розмежування видаткових повноважень та відповідного розподілу доходів між бюджетами. Саме невирішеність даного питання в Україні (певна частина видаткових повноважень передана до місцевих бюджетів, тоді як рівень централізації доходів посилюється) веде до загострення проблем у бюджетній системі – понад 90% місцевих бюджетів в 2010 році були дотаційними, а рівень дотаційності перевищував 50%. За таких умов місцеві органи практично повністю є залежними від центру й покладаються виключно на дотації вирівнювання, оскільки зміцнювати фінансовий потенціал в регіонах та населених пунктах у таких умовах майже не можливо. Саме тому, оптимізація розмежування видаткових повноважень та розподілу доходів між центральними та місцевими органами влади й управління, що має сформувати достатній рівень фінансової автономії та зацікавленості у раціональному господарюванні на місцях, визначена автором як вихідна форма бюджетного регулювання, оскільки вона формує основу побудови ефективної бюджетної системи. Водночас досягнути повного збалансування усіх бюджетів на засадах такого розподілу неможливо, хоча зменшити чисельність дотаційних бюджетів та рівень їх дотаційності цілком доступно.

Рис.1. Форми та інструменти бюджетного регулювання
Джерело: розроблено автором

Похідна форма бюджетного регулювання, на відміну від вихідної, носить індивідуальний характер, спрямований на збалансування конкретних бюджетів. При цьому варто зазначити, що чим оптимальніше й справедливніше вирішені завдання на першому етапі, тим легше вирішувати проблеми в подальшому.

За суб'єктами регулювання, автор пропонує виділити внутрішню і зовнішню форми бюджетного регулювання. Зовнішнє характеризує діяльність органів влади й управління вищого рівня щодо збалансування бюджетів нижчого рівня, а внутрішнє – діяльність місцевих органів, спрямовану на збалансування власних бюджетів. Зовнішнє регулювання може здійснюватись двома методами – дотування та процентних відрахувань від регульованих доходів, а внутрішнє регулювання базується на використанні податкового (запровадження місцевих податків та зборів)

і позикового (випуск місцевих позик) методів, а також на діяльності органів місцевого самоврядування, спрямованій на пошук резервів зростання доходів та оптимізацію видатків відповідних бюджетів. Ефективним, на думку автора, буде зведення до мінімуму зовнішнього регулювання з розширенням сфери саморегулювання.

У розділі 2 «Аналітична оцінка системи бюджетного регулювання (на матеріалах Західного регіону)» досліджена практика розмежування видатків та їх вплив на генерацію сукупних доходів в Західному регіоні, динаміка розподілу доходів між бюджетами різних рівнів та діючі механізми бюджетного регулювання.

Детальний аналіз формування місцевих бюджетів Західного регіону, засвідчив, що структура доходів, в яких найбільшу питому вагу займають податок з доходів фізичних осіб та податок на землю, є неефективною, оскільки не формує економічні стимули для нарощення доходної бази. Плата за землю є важливим джерелом доходів бюджету, проте не виконує фіскальної функції через проблеми ідентифікації об'єктів нерухомості, встановлення реальної бази оподаткування та недоліки в адмініструванні даного податку.

Виявлено, що місцеві податки та збори, як до прийняття Податкового кодексу, так і після його запровадження не відіграють належної фіскальної ролі у процесі формування доходів місцевих бюджетів, розглядаються як другорядні податки в складі системи оподаткування, тому удосконалення бюджетного регулювання потрібно розпочинати саме з реформування місцевого оподаткування.

Визначено, що ефективність використання бюджетних ресурсів залежить від розподілу видаткових повноважень між рівнями бюджетної системи. Аналіз видатків місцевих бюджетів автор провів за допомогою коефіцієнта сукупної генерації доходів та коефіцієнта податкової генерації доходів, що дало можливість виявити залежність між видатками і майбутніми доходами місцевого бюджету (табл.1).

Таблиця 1

Показники сукупної та податкової генерації доходів місцевих бюджетів Західного регіону у 2006-2010 рр.

Показники	2006	2007	2008	2009	2010*
Видатки попереднього року, млн.грн	9545,3	13678	18524	26434	26 147
Доходи поточного року(без міжбюдж. транс.),млн.грн	5078	9763	12839	15281	18176
Податкові доходи, млн.грн	4120	5560	7331	7351	8749
Коефіцієнт сукупної генерації доходів (Ксг)	0,4815	0,7138	0,6931	0,5781	0,6951
Коефіцієнт податкової генерації доходів (Кпг)	0,4316	0,4065	0,3958	0,2781	0,3346
Індекс інфляції попереднього року, %	10,3	11,6	16,6	22,3	12,3

Індекс інфляції поточного року, %	11,6	16,6	22,3	12,3	9,1
Мінімальний рівень Ксг	0,5109	0,7723	0,7784	0,6492	0,7806
Мін. рівень доходів поточного року, млн.грн	5387,8	10563,6	14418,2	17160,6	19830,0
Розрив між факт. та мін. рівнем доходів, млн.грн	-309,8	-800,6	-1579,2	-1879,6	-1654,0
Безповоротні перерах. поточного року, млн.грн	6070,2	6898,0	8467,0	11082,0	13497,2

** планові значення*

Джерело: розраховано та складено автором за даними Департаменту місцевих бюджетів Міністерства фінансів України

На основі проведеного аналізу зроблені висновки про незадовільний стан місцевих бюджетів Західного регіону щодо критерію можливості відновлення витрачених грошових ресурсів, оскільки місцеві бюджети Західного регіону не мають можливості відновити потрачені бюджетні ресурси навіть на рівні 50%. Така тенденція свідчить про збільшення фінансової залежності місцевих бюджетів від державної фінансової допомоги і в загальному ставить під сумнів можливість місцевих органів влади щодо самостійного формування бюджетної політики. Проведений кореляційно-регресійний аналіз розрахунку тісноти зв'язку між показниками сукупної генерації доходів та частками видатків місцевих бюджетів, дозволив автору запропонувати економетричну модель для прогнозування доходів місцевих бюджетів.

Проведений дисертантом аналіз динаміки дотацій вирівнювання та місцевих запозичень показав, що одержання дотації вирівнювання з державного бюджету, не пов'язано з ефективністю їх використання в майбутньому. Визначено, що дотаційність місцевих бюджетів Західного регіону зменшує ефективність використання бюджетних коштів, знижує зацікавленість органів місцевого самоврядування в пошуку альтернативних джерел та формує утриманську психологію.

Вважаємо, що одним з основних інструментів, який дає можливість забезпечити грошовими коштами фінансування інвестиційних проектів, мають стати цільові облігації місцевих позик. Облігація є ліквідним ринковим інструментом, котрий володіє привабливими характеристиками та являється ефективним при залученні фінансових ресурсів до місцевого бюджету.

У розділі 3 «Напрями удосконалення бюджетного регулювання в Україні» пропонуються основні напрями удосконалення бюджетного регулювання за рахунок самооподаткування, вирівнювання фінансової бази місцевого самоврядування та формування оптимальної структури видатків місцевих бюджетів.

Проведений аналіз діючої практики дозволив автору зробити висновок щодо необхідності в стратегічному плані переглянути систему розподілу податкових надходжень між рівнями бюджетної системи. Доведено, що діюча система не вирішує проблему формування податкової складової доходної бази місцевих бюджетів. Запропоновано, податок на прибуток підприємств (як

комунальної так і інших форм власності) закріпити за місцевими бюджетами, що дозволить зменшити суму міжбюджетних потоків та підвищити рівень автономності місцевих бюджетів. Цей засіб адміністративного регулювання матиме стимулюючі засади, оскільки відсоткові відрахування створюватимуть лише передумови, а не гарантії автоматичного одержання доходів. Проведені автором розрахунки, свідчать, що запровадження даного заходу дозволить скоротити частку одержаних з державного бюджету дотацій вирівнювання в Західному регіоні в 2011 році до 26 % в порівнянні з плановим значенням 43%.

Вважаємо, що важливим аспектом вдосконалення бюджетного регулювання є підвищення частки доходів місцевих бюджетів за рахунок місцевих податків та зборів, які повинні бути важливою складовою наповнення місцевих бюджетів. Основа місцевих податків та зборів – податок на нерухомість, який в розвинутих країнах є одним з основних бюджетоутворюючих доходів місцевих бюджетів. Проведені автором розрахунки для оцінки фіскального значення даного податку в Івано-Франківській області, за запропонованою Податковим кодексом методикою, свідчать, що 90% платників буде підпадати під пільгове оподаткування і податок, не матиме фіскального значення, оскільки забезпечуватиме лише 0,4% загального обсягу доходів місцевих бюджетів Івано-Франківської області. Тому, автор пропонує удосконалити механізм справляння податку на нерухомість (рис.2).

Рис. 2. Механізм розрахунку податку на нерухоме майно (нерухомість) фізичних осіб
Джерело: розроблено автором

Проведені автором розрахунки показали, що використання запропонованого механізму справляння податку на нерухоме майно фізичних осіб дозволило б зменшити рівень дотаційності місцевих бюджетів Івано-Франківської області в 2011 році до 25-30%.

Встановлено, що важливим методом генерації майбутніх доходів з метою зменшення рівня дотаційності бюджетів є формування оптимальної структури видатків місцевих бюджетів. Місцевим органам влади необхідно визначити структуру видатків місцевих бюджетів, орієнтуючись на збільшення видатків, котрі напряду пов'язані з мобілізацією податкових та неподаткових доходів в майбутньому та пошук шляхів зменшення видатків, котрі характеризуються мінімальним значенням коефіцієнта кореляції. Місцеві органи влади на власному рівні повинні формувати оптимальну структуру видатків виходячи з економічного стану та фінансового потенціалу території (рис.3).

Рис. 3. Етапи формування оптимальної структури видатків місцевих бюджетів
Джерело: розроблено автором

Вважаємо, що поряд з реалізацією політики вирівнювання фінансової бази органів місцевого самоврядування необхідна розробка системи згладжування їх фінансової та економічної диференціації за рахунок інвестування в цільові програми перспективних галузей економіки Західного регіону, зокрема туристичної галузі. Вважаємо, що туристична галузь має стати одним із найважливіших чинників соціально-економічного розвитку в Західному регіоні України, оскільки є п'ятою за значенням складовою наповнення бюджету після промисловості, транспорту, зв'язку та добування корисних копалин. Як свідчить іноземна практика, рекреаційно-туристична галузь при невеликих затратах може поповнити місцеві бюджети, адже оборотність капіталу тут вища в 4 рази, ніж в інших розвинутих галузях світового господарства. При цьому, витрати на створення одного робочого місця в інфраструктурі туризму в 20 разів менші, ніж у промисловості. Розвиток рекреаційно-туристичної галузі пов'язаний з десятками сфер суспільного виробництва: промисловістю, транспортом, будівництвом, медициною, сільським господарством, культурою.

Автор вважає, що вирішення проблеми регіонального розвитку насамперед залежить від формування фінансової бази для розробки та реалізації державної регіональної політики. Визначено, що Агенції регіонального розвитку створюються з метою формування інституційних засад та інших сприятливих передумов для системної реалізації державної регіональної політики, динамічного збалансованого розвитку територій, гармонійного взаємоузгодження державних та місцевих інтересів шляхом налагодження і підтримання ефективної взаємодії центру та регіонів. З метою реалізації важливих проблем територіального розвитку, автор пропонує, розширити фінансову базу Агенції за рахунок коштів одержаних від емісії цільових облігацій місцевих позик. Акумуляовані кошти дозволять Агенції фінансувати інвестиційні проекти, котрі мають тривалий термін окупності та потребують значних одноразових капіталовкладень. Вважаємо, що даний захід спрямований на досягнення збалансованості фінансового потенціалу регіонів та населених пунктів в майбутньому та зменшить необхідність вирівнювання їх фінансових можливостей через бюджет.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення і запропоновано нове вирішення актуального наукового завдання щодо вдосконалення методологічних і концептуальних засад теорії та практики бюджетного регулювання, з урахуванням соціально-економічного розвитку Західного регіону.

Проведене дослідження дало можливість сформулювати висновки та пропозиції, які відображають вирішення основних завдань дослідження відповідно до поставленої мети:

1. Враховуючи теоретичні узагальнення та висновки, напрацьовані як зарубіжною так і вітчизняною економічною наукою, автором уточнено трактування поняття бюджетного регулювання як механізму територіального перерозподілу валового регіонального продукту, створеного на його території, отримання кожним регіоном його відповідної частки, що спрямоване не лише на вирівнювання їх фінансових можливостей через бюджет, а й на досягнення збалансованості фінансового потенціалу регіонів і населених пунктів. Автор пропонує бюджетне регулювання розглядати в двох вимірах – зовнішньому, що характеризується впливом бюджету на різні сторони соціально-економічного розвитку в процесі мобілізації доходів та фінансуванні видатків, та внутрішньому вимірі, пов'язаному з процесом збалансування доходів і видатків окремих бюджетів.

2. З метою більш ефективного вирішення практичних завдань, які сприятимуть приросту обсягів дохідної частини місцевих бюджетів внутрішній вимір бюджетного регулювання доцільно розглядати з позицій усіх форм, методів та інструментів збалансування бюджетів. Автором проведена систематизація форм та інструментів бюджетного регулювання: а) за стадіями регулювання: вихідна та похідна форми; б) за суб'єктами регулювання: внутрішня (саморегулювання) та зовнішня форми. Запропоновано розглядати: внутрішнє бюджетне регулювання (вихідна форма) здійснюється місцевими органами влади з використанням місцевих позик, місцевих податків та зборів, оптимізації структури видатків та їх обсягів; зовнішнє бюджетне регулювання (похідна форма) здійснюється органами влади й управління вищого рівня з використанням відрахувань від регульованих доходів або дотацій вирівнювання та коштів, що передаються до державного бюджету.

3. Доведено, що для удосконалення бюджетного регулювання необхідно застосувати модель фіскального федералізму. Необхідно посилити самостійність органів місцевого самоврядування в процесі формування джерел фінансового забезпечення місцевих бюджетів. Пропонуємо, знизити бюджетну асиметрію та зменшити розрив в бюджетних доходах на душу населення в регіонах першочергово на вихідній стадії бюджетного регулювання за рахунок закріплення за кожним рівнем бюджетної системи достатнього обсягу доходів для подальшого фінансування їх видатків та додатково на похідній стадії – шляхом надання фінансової допомоги місцевим бюджетам у формі дотацій вирівнювання з державного бюджету. Вважаємо, що удосконалення бюджетного регулювання полягає в збільшенні податкових та неподаткових надходжень у місцеві бюджети у результаті горизонтального вирівнювання, при зменшенні обсягу зустрічних фінансових потоків в процесі вертикального вирівнювання. Тому, бюджетне регулювання повинно бути зведене до мінімуму в частині зовнішнього регулювання з розширенням саморегулювання.

4. Розподіл доходів між окремими видами бюджетів повинен забезпечити бюджет кожного рівня достатнім обсягом доходів для фінансування закріплених за ним витрат, а ефективність використання бюджетних ресурсів залежить від розподілу видаткових повноважень між рівнями бюджетної системи. Вважаємо, що перерозподіл видаткових повноважень між діючими рівнями бюджетної системи повинен бути таким, щоб межі надання бюджетної послуги співпадали з межами її споживання.

5. В дисертаційній роботі для аналізу розподілу видаткових повноважень використані показники сукупної та податкової генерації доходів. Коефіцієнт сукупної генерації доходів - це розмір сукупних доходів бюджету, що припадають на одну гривню відповідних бюджетних видатків попереднього періоду та коефіцієнт податкової генерації доходів - розмір податкових доходів бюджету, що припадають на одну гривню відповідних бюджетних видатків попереднього періоду, за допомогою яких розрахований рівень залежності між видатками і майбутніми доходами місцевого бюджету.

6. З метою розробки проектів рішень про бюджетне регулювання автором пропонується застосування розробленої економіко-математичної моделі аналізу структури видатків місцевих бюджетів, впровадження якої дає можливість оцінити та системно дослідити взаємозв'язок та залежність сукупної генерації доходів місцевих бюджетів від впливу на них структури видатків місцевих бюджетів. Використання запропонованих показників виявлятиме резерви зростання доходів місцевих бюджетів, що позитивно відзначиться на фінансовій базі органів місцевого самоврядування, стимулюватиме її приріст.

7. Проведене дослідження динаміки та структури дохідної частини місцевих бюджетів Західного регіону, дозволило зробити висновок про їх недостатність та обмеженість у вирішенні питань якісного виконання завдань місцевими органами влади. Тому, удосконалення бюджетного регулювання необхідно розпочинати з реформування місцевого оподаткування. Автор вважає, що місцеві податки та збори необґрунтовано розглядають як другорядні джерела в складі системи оподаткування. Основою місцевих податків та зборів є податок на нерухомість, як основний бюджетоутворюючий. В Україні даний податок запроваджується Податковим кодексом. Проведені автором розрахунки для виявлення фіскального значення в Івано-Франківській області дозволяють зробити висновок, що 90% платників буде підпадати під пільгове оподаткування і податок, врешті решт не неситиме фіскальний характер, оскільки забезпечуватиме лише 0,4% загального обсягу доходів місцевих бюджетів. З огляду на це автором запропоновано удосконалити механізм розрахунку податку, в порівнянні із запропонованим в Податковому кодексі, що, як свідчать проведені розрахунки, призведе до зростання частки податкових

надходжень в структурі доходів місцевих бюджетів Івано-Франківської області та знизить рівень дотаційності в 2011 році до 25-30% в порівнянні з плановим значенням 43%.

8. Аналіз діючої практики дозволив зробити висновок щодо необхідності в стратегічному плані переглянути систему розподілу податкових доходів між рівнями бюджетної системи. Вважаємо, що органам місцевого самоврядування доцільно передати максимальний обсяг ресурсів, необхідних для виконання повноважень у формі податкових доходів, а не дотацій вирівнювання. Перевага полягає в можливості місцевих органів влади самостійно прогнозувати власні доходи на середньострокову перспективу, підвищувати власний кредитний рейтинг та формувати довгострокові графіки обслуговування місцевого боргу. Тому, з метою зміцнення податкової бази на місцях, запропоновано закріпити за місцевим бюджетом податок на прибуток підприємств, що дозволить знизити рівень дотаційності місцевих бюджетів Західного регіону та скоротити зустрічні фінансові потоки між рівнями бюджетної системи. Проведені автором емпіричні розрахунки свідчать, про можливе зниження рівня дотаційності місцевих бюджетів в Західному регіоні в 2011 році до 26 % в порівнянні з плановим значенням 43%.

9. Диференціація структури видатків місцевих бюджетів є одним з головних чинників генерації майбутніх бюджетних доходів. Вважаємо за доцільне, місцевим органам влади удосконалити структуру видатків місцевих бюджетів, орієнтуючись на збільшення видатків, котрі безпосередньо пов'язані з мобілізацією податкових та неподаткових доходів та зменшення видатків, котрі характеризуються мінімальним значенням розрахованого коефіцієнта кореляції. Розроблена автором методика формування оптимальної структури видатків місцевих бюджетів, з врахуванням особливостей соціально-економічного розвитку Західного регіону, дозволить в майбутньому збільшити доходи місцевих бюджетів та зменшити рівень їх дотаційності.

10. Паралельно з реалізацією політики вирівнювання фінансової бази місцевих органів влади, необхідна розробка системи згладжування їх економічної та фінансової диференціації. Вважаємо, це можна досягнути за рахунок цільових програм розвитку такої перспективної галузі економіки Західного регіону, як туристична. З метою вирішення проблеми регіонального розвитку Агенціям регіонального розвитку, як недержавним інститутам, завданням яких є координація спільних дій їх з центральними та місцевими виконавчими органами влади і органами місцевого самоврядування з розробки і впровадження інвестиційних програм та проектів території, необхідно розширити фінансову базу для реалізації регіональної політики за рахунок коштів від емісії цільових облігацій місцевих позик для фінансування інвестиційних проектів перспективних галузей економіки, з метою досягнення збалансованості фінансового потенціалу регіонів та населених пунктів.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

У наукових фахових виданнях:

1. Мацук З. А. Організація міжбюджетних відносин в період ринкових трансформацій / З. А. Мацук // Держава та регіони. Серія «Економіка та підприємництво». – 2007. – № 4. – С. 162–165. (0,33 д. арк.)
2. Мацук З. А. Міжбюджетний федералізм в країнах з федеративним бюджетним устроєм / З. А. Мацук // Регіональна бізнес-економіка та управління. – 2008. – № 4(20). – С. 108–112. (0,33 д. арк.)
3. Мацук З. А. Формування бюджету Івано-Франківської області в аспекті міжбюджетних відносин / З. А. Мацук // Ринок цінних паперів України. – 2008. – №5–6. – С. 19–23. (0,42 д. арк.)
4. Мацук З. А. Регіональний розвиток в аспекті міжбюджетних відносин / З. А. Мацук // Економіка : проблеми теорії та практики. – 2009. – Вип. 249. Т.ІІ. – С. 538–544. (0,49 д. арк.)
5. Мацук З. А. Оцінка розмежування податкових надходжень між державним та місцевими бюджетами / З. А. Мацук // Вісник Львівської державної фінансової академії. – 2010. – № 18. – С.152–157. (0,34 д. арк.)
6. Мацук З. А. Оптимізація структури видатків місцевих бюджетів : (на прикладі Івано-Франківської області) / В. К. Хлівний, З. А. Мацук // Фінанси України. – 2010. – № 8. – С. 53–62. (0,56 д. арк., особисто автором проведений аналіз кореляційної залежності між показниками структурних видатків місцевих бюджетів та коефіцієнтом сукупної генерації доходів, зроблені відповідні висновки – 0,35 д. арк.).

В інших наукових виданнях:

7. Мацук З. А. Зарубіжний досвід у сфері реформування системи міжбюджетних відносин України / З. А. Мацук // Фінансові ринки та інститути : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. – Х. : ХНЕУ, 2007. – С. 122–124. (0,11 д. арк.)
8. Мацук З. А. Принципи міжбюджетного федералізму в організації міжбюджетних відносин / З. А. Мацук // Наука і освіта : матеріали XV міжнародної наукової конференції молодих науковців. – Запоріжжя : ГУ «ЗІДМУ». – 2007. – С. 345. (0,10 д. арк.)
9. Мацук З. А. Особливості організації міжбюджетних відносин в Західному регіоні / З. А. Мацук // Матеріали V міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених. – Тернопіль : ТНЕУ. – 2008. – С. 239–241. (0,10 д. арк.)
10. Мацук З. А. Зарубіжний досвід функціонування міжбюджетного федералізму / З. А. Мацук // Актуальні проблеми соціально-економічного розвитку регіонів на сучасному етапі :

матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції аспірантів та студентів. – Чернівці : Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ, 2008. – С. 376–378. (0,16 д. арк.)

11. Мацук З. А. Децентралізація бюджетної системи як принцип розвитку міжбюджетних відносин / З. А. Мацук // Проблеми глобалізації та моделі стійкого розвитку економіки : матеріали I міжнародної науково-практичної конференції. – Луганськ : Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля. – 2009. – С. 457–459. (0,13 д. арк.)

12. Мацук З. А. Доходы местных бюджетов : налоговый аспект / З. А. Мацук, О. Т. Левандивский // Социально-экономическое развитие Украины и ее регионов : проблемы науки и практики : материалы международной научно-практической конференции // БизнесИнформ. – 2009. – № 4(2). – С. 22–24. (0,24 д. арк., особисто автором проведений аналіз надходжень місцевих податків та зборів в місцеві бюджети Західного регіону – 0,11 д. арк.).

13. Мацук З. А. Механізм формування дохідної та видаткової частин місцевих бюджетів : (на матеріалах Західного регіону) / З. А. Мацук // Фінансово-бюджетна політика в контексті соціально-економічного розвитку регіонів : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції : в 2 т. – Дніпропетровськ : ДДФА. – 2009. – Т. 1. – С. 127–128. (0,13 д. арк.)

14. Мацук З. А. Налог на недвижимость как источник роста доходов местных бюджетов Украины / З. А. Мацук // Проблемы современной экономики : материалы I международной научно-практической конференции : в 3 ч. – Новосибирск : ПГУ. – 2010. – Ч. 1. – С. 220–224. (0,27 д. арк.)

15. Мацук З. А. Реформування місцевого оподаткування / З. А. Мацук // Соціально-економічний розвиток України та її регіонів : проблеми науки і практики : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. – Х. : ІНЖЕК, 2010. – С. 200–202. (0,12 д. арк.)

АНОТАЦІЯ

Мацук З.А. Система бюджетного регулювання в Україні (на матеріалах Західного регіону). – Рукопис

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит. ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», Київ 2011.

Дисертацію присвячено вирішенню теоретичних та практичних засад функціонування бюджетного регулювання в Україні. Розкрито сутність поняття бюджетного регулювання, удосконалено класифікацію форм та інструментів бюджетного регулювання і досліджено фіскальний федералізм як основа оптимізації бюджетного регулювання. Надано аналітичну оцінку

бюджетного регулювання, використовуючи матеріали Західного регіону України. Зокрема, досліджено ефективність розподілу видатків між бюджетами та вплив їх структури на генерацію доходів; розподіл доходів між бюджетами та забезпечення фінансової незалежності органів місцевого самоврядування; проведено аналіз механізмів бюджетного регулювання. В результаті дослідження запропоновано наступні шляхи удосконалення бюджетного регулювання: вирівнювання фінансової бази місцевого самоврядування, вдосконалення місцевого оподаткування, оптимізація структури видатків місцевих бюджетів.

Ключові слова: бюджетне регулювання, фінансовий федералізм, видатки, доходи, сукупна генерація доходів, місцеве самоврядування, фінансова база, оподаткування.

АННОТАЦИЯ

Мацук З.А. Система бюджетного регулирования в Украине (на материалах Западного региона). – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.08 - деньги, финансы и кредит. ГВУЗ «Киевский национальный экономический университет имени Вадима Гетьмана», Киев 2011.

Диссертация посвящена решению теоретических и практических вопросов функционирования бюджетного регулирования в Украине. Раскрыта сущность понятия бюджетного регулирования, усовершенствована классификация форм и инструментов системы бюджетного регулирования и исследован фискальный федерализм как основа оптимизации бюджетного регулирования. Предоставлено аналитическую оценку бюджетного регулирования используя исходные материалы Западного региона Украины. В частности, исследована эффективность распределения расходов между бюджетами и влияние их структуры на генерацию доходов; распределение доходов между бюджетами и обеспечения финансовой независимости органов местного самоуправления; проведен анализ механизмов бюджетного регулирования. В результате исследования предложены следующие пути совершенствования бюджетного регулирования: выравнивание финансовой базы местного самоуправления, совершенствование местного налогообложения, оптимизация структуры расходов местных бюджетов.

Ключевые слова: бюджетное регулирование, фискальный федерализм, расходы, доходы, совокупная генерация доходов, местное самоуправление, финансовая база, налогообложение.

ANNOTATION

Matsuk Z.A. System of Budget Regulation in Ukraine (on materials of Western region). – Manuscript.

Dissertation for the Academic Degree of Candidate of Economic Sciences in specialty 08.00.08 - Money, Finance and Credit. SHEE «Vadym Hetman Kyiv National Economic University», Kyiv 2011.

This dissertation is dedicated to solving the theoretical and practical issues of the budget regulation system functioning in Ukraine. It reveals the content and the essence of the budget regulation system, rationalizes the classification of instruments and forms of the budget regulation system, and examines the role of fiscal federalism as a basis for optimization of the budget regulation system. Analytical assessment of the budget regulation system using the materials of Western region is given, namely, the efficiency of distribution of income and expenditure powers between the budgets and budgetary control mechanisms. As a result, the study suggests the following ways of improving the system of budgetary control: levelling of the financial base of the local government, development of self regulation, and optimization of the structure of expenditures of local budgets.

This thesis consists of three sections. In Section 1 "Theoretical Basis of the Budget Regulation System" on the basis of scientific analysis of works of national and foreign scientists, the author rationalizes the classification of forms and instruments of the budget. In terms of systematic approach to explaining the essence of the Budget the author uses the term system of budgetary control and describes its two components: internal budgetary control - local authorities with local loans, local taxes and fees with optimization of their cost structure and volume; external budgetary control - government and senior management with the use of deductions from income or adjustable equalization transfers and funds transferred to the state budget. Improving the budget regulation can be done by increasing of tax and non-tax revenue in local budgets as a result of horizontal alignment, while reducing the amount of counter financial flows in the process of vertical alignment. That is, the system of budget control should be minimized in the part of external regulation with expansion, at the same time, of self-regulation.

Section 2, "Analytical evaluation of the Budget Regulation System (based on Western Region)" considers the practice of separation costs and their impact on generation of total income of the Western region, examines the dynamics of revenue sharing between budgets, and studies the financial independence of local governments in the region. In practice the operation of existing mechanisms of Budget Regulation shows an increase of subsidies to the local budgets of the Western region. The current system of norms of deductions from state taxes and tax payments to local budgets of lower levels needs to be reviewed and improved in order to eliminate dependence of local government budgets from the budget costs of higher levels of power. Investigation of the revenue base of local budgets of the Western region showed that the Western region is not so poor financially as it is made by the existing system of budget regulation, the drawback of which is the lack of availability of higher profitable taxes for use by local

government. One of the main tools, which enables to provide cash funding various local projects, there are local targeted bonds. The main purpose of forming the market of municipal bonds, now, is to create a liquid market instrument, which owns the attractive market characteristics, and in that time is an effective tool for raising funds in local budgets. Thus, solving the problems concerning the budget regulation would significantly expand the economic independence of the Western region. After all, the stability and independence of the whole state depends on how politically independent and financially secured administrative-territorial units are.

In Section 3, "Directions for improvement of budget regulation in Ukraine" there is an examination of ways to strengthen the basic sources of revenue to local budgets through the development of internal self-regulation, levelling of the financial base of local government and structural optimization of expenditures in local budgets.

Apportioning to local budgets of the Western region 75% of the totals on only two types of taxes (corporate tax and income tax from property and business) would minimize the amount of equalization grants in the future. In particular, by implementing this direction in 2010 the share of subsidies from the state budget to local budgets of Ivano-Frankivsk region could have been reduced from 42% to 27 %.

Improving the budget regulation must start with reform of the local tax. The basis of local taxes and fees must be the property tax. In view of this proposed to improve the algorithm of the mechanism for collecting the tax on property (real estate) of the individuals in comparison with the proposed in the Tax Code of Ukraine. The results of the calculations show that this will lead to the growth of tax revenue in the income structure of local budgets of Ivano-Frankivsk region and will reduce subsidies in 2011 to 28% compared with the present value - 43%.

An important direction for improvement of budget regulation is to optimize the structure of local budget expenditures. In order to improve the system of budgetary regulation, state and local authorities should continuously improve the structure of spending of local budgets, focusing on increased spending that is directly related to the mobilization of tax and non-tax revenues and reducing expenditures that are characterized by minimal value of correlation coefficient.

The correlation-regression analysis showed that optimization of the level of parameters used in the economic-mathematical model will increase the total rate of generation of incomes of local budgets of Ivano-Frankivsk region and accordingly will lead to the reduction of subsidies to local budgets.

Keywords: budgetary control, fiscal federalism, expenses, income, total income generation, local government, financial resources, taxation.